

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Іщенко Іван Олександрович,

студент 2 курсу, гр. БП-22

Київський національний університет технологій та дизайну

Науковий керівник: д.ю.н., професор, завідувач кафедри приватного та публічного права інституту права та сучасних технологій Оніщук Ю.В.,

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

В повідомленні досліджується поняття і види суб'єктів адміністративного права. Поняття адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу, фізичні особи як суб'єкти адміністративного права, органи виконавчої влади, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, та громадські об'єднання як суб'єкти адміністративного права. Суб'єктами адміністративного права є громадяни, іноземці, особи без громадянства, органи держави, насамперед це Президент України, органи виконавчої влади, а також внутрішні частини їх апарату, органи громадських організацій, діяльність яких регулюється правом, адміністрація підприємств, установ, організацій, а також органи місцевого самоврядування [1]. Суб'єкти адміністративного права – це учасники суспільних відносин, які мають суб'єктивні права та виконують юридичні (суб'єктивні) обов'язки, встановлені адміністративно-правовими нормами. Найбільш поширене виділення таких основних видів суб'єктів адміністративного права: фізичні особи — громадяни України, іноземці, особи без громадянства; - юридичні особи — органи виконавчої влади, будь-які інші державні органи, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, підприємства, установи, організації (в особі їхніх керівників, які очолюють органи управління цих підприємств, установ, організацій); - колективні суб'єкти (утворення), які не мають ознак юридичної особи, але тією чи іншою мірою наділеі нормами адміністративного права певними

правами і обов'язками: структурні підрозділи державних і недержавних органів, підприємств, установ, організацій, деякі інші громадські утворення (на кшталт загальних зборів громадян за місцем проживання).

Адміністративна правосуб'єктність – це потенційна можливість особи бути носієм певних суб'єктивних прав і обов'язків. Суб'єктивні права особи – це надана і гарантована державою шляхом закріплення в правових нормах міра можливої (дозволеної) поведінки цієї особи. Суб'єктивні обов'язки – це покладена державою і закріплена в правових нормах міра належної поведінки якоїсь особи. Причому їх реалізація забезпечена можливістю застосування державного примусу. В органах державної влади, органах місцевого самоврядування адміністративна правосуб'єктність виявляється у нормативно закріпленій за ними компетенції тобто у сукупності їх юридично-владних повноважень (прав і обов'язків), що надаються їм для виконання відповідних завдань і функцій. Це стосується й інших юридичних осіб — підприємств, установ, організацій, хоча щодо них термін «компетенція», зазвичай поширюється тільки на органи управління (адміністрації) цих юридичних осіб. Що ж до самих юридичних осіб, то використовується термін не «компетенція», а «адміністративно-правовий статус». Адміністративна правоздатність — це здатність суб'єкта мати права і обов'язки, передбачені нормами адміністративного права. Адміністративна правоздатність виникає з моменту появи суб'єкта. Якщо йдеться про фізичну особу, то з моменту народження громадянина; якщо про юридичну (в деяких випадках іншу колективну) особу — з моменту державної реєстрації підприємства, установи, організації (а колективних утворень — навіть ще до моменту державної реєстрації). Припиняється правоздатність з моменту зникнення суб'єкта, тобто ліквідації підприємства, закладу, організації, а якщо йдеться про фізичну особу — з моменту смерті. Адміністративна дієздатність — це здатність суб'єкта самостійно, вольовими, усвідомлюваними діями (безпосередньо або через представника) реалізовувати надані йому права і виконувати покладені на нього обов'язки у сфері адміністративно-правового

регулювання. Складовою адміністративної праводієздатності є адміністративна деліктоздатність, тобто здатність суб'єкта нести за порушення адміністративно-правових норм юридичну (як правило, адміністративну) відповідальність. Фізичні особи як суб'єкти адміністративного права в Україні розуміють громадян України, іноземців та осіб без громадянства. Зміст адміністративно-правового статусу фізичної особи, в тому числі громадянина України, становить комплекс її прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права, реалізація яких забезпечуються певними гарантіями.

Адміністративно-правовий статус громадян частиною їх загального правового статусу, визначеного Конституцією і законами України, зокрема Законом України «Про громадянство», міжнародними договорами, а також іншими актами законодавства України. Основою адміністративно-правового статусу громадян України є їхня адміністративна правоздатність. Це здатність мати права і виконувати обов'язки адміністративно-правового характеру. Вона виникає в момент народження громадянина і припиняється з його смертю. Адміністративна правоздатність не може бути відчужена. Громадянин не може навіть добровільно відмовитися від своєї правоздатності, така відмова не має законної сили. До змісту адміністративно-правового статусу входять також обов'язки [2]. Це обов'язки захисту незалежності й територіальної цілісності України, несення військової служби, шанування державних символів України, не шкодити природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані збитки, подавати щорічно до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про особистий майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом, та сплачувати податки і збори. Кожен зобов'язаний неухильно додержувати Конституції та законів України, не посягати на права й свободи, честь і гідність інших людей (ст. 64—68 Конституції України) [1].

Згідно із Законом України «Про правовий статус іноземців» іноземцями визнаються іноземні громадяни, тобто особи, які належать до

громадянства іноземних держав і не є громадянами України [3]. Особами без громадянства є особи, які не належать до громадянства будь-якої держави. Відповідно до ст. 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України. Передбачається також, що винятки з цього правила для іноземців можуть бути встановлені Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Центральне місце серед суб'єктів адміністративного права належить Президентові України, який згідно зі ст. 102 Конституції України виступає гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Водночас потрібно зазначити, що Президент не належить до жодної з гілок влади. Якщо вивести його над усіма гілками влади, то значним буде вплив на всі інші державні владні органи з обмеженням їх самостійності. Місце Президента має бути не «над», а «між» гілками влади як інтеграційний чинник їх співпраці. Маючи «особливий» статус зі своїми повноваженнями та комплексним характером взаємодії з іншими гілками влади, Президент тяжіє до виконавчої влади, але мусить бути сполучною ланкою між усіма гілками влади як центр, що налагодить і скоординує спільні зусилля. Разом із тим він має власний апарат, який у науці конституційного права називають «інститут президентства». Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження. Водночас Президент України виконує вагомую роль у формуванні й функціонуванні системи органів виконавчої влади, оскільки Конституція надає йому значні установчі, кадрові (номінаційні) та деякі інші важливі повноваження у сфері виконавчої влади.

Органи виконавчої влади є організаційно самостійним елементом державного апарату (механізму держави), який наділений чітко окресленим обсягом повноважень (компетенцією) відповідно до покладених на нього завдань і функцій, складається зі структурних підрозділів і посад, що

обіймають державні службовці, і віднесені Конституцією і законами України до системи органів виконавчої влади. Класифікація видів органів виконавчої влади можлива за різними критеріями (ознаками). Зокрема, ці органи поділяються на види залежно від: характеру компетенції (або змісту функцій) — на органи загальної, галузевої, функціональної або змішаної компетенції; сфери дії — на органи управління економікою, соціально-культурним розвитком, в адміністративно-політичній сфері; способів прийняття владних рішень — на колегіальні та єдиноначальні (одноособові) і т. ін. Найважливіше значення має класифікація видів органів виконавчої влади в Конституції України.

За загальним правилом серед державних органів, які не належать до виконавчої гілки влади, переважна більшість бере участь в адміністративно-правових відносинах не безпосередньо, а через свій апарат. Це стосується насамперед органів законодавчої і судової влади, а також органів прокуратури. Водночас існує низка специфічних державних органів, які тією чи іншою мірою здійснюють права й обов'язки у сфері адміністративно-правового регулювання не тільки через свій апарат, а й безпосередньо, тобто як власне органи.

Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Система місцевого самоврядування включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та

обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення. Громадське об'єднання - це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. Громадська організація - це громадське об'єднання, засновниками та членами якого є фізичні особи [3].

Отже, суб'єкти адміністративного права з одного боку, коли йдеться про потенційну здатність суб'єкта адміністративного права мати певні права і виконувати обов'язки, акцентується увага на його адміністративній правосуб'єктності. З іншого боку, коли йдеться про наявні у того ж суб'єкта права і обов'язки, то мається на увазі його адміністративно-правовий статус.

Зміст адміністративно-правового статусу фізичної особи, становить комплекс її прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права, реалізація яких забезпечуються певними гарантіями. Президент тяжіє до виконавчої влади, але мусить бути сполучною ланкою між усіма гілками влади як центр, що налагодить і скоординує спільні зусилля. Органи виконавчої влади є організаційно самостійним елементом державного апарату, який наділений чітко окресленим обсягом повноважень відповідно до покладених на нього завдань і функцій.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Національна академія внутрішніх справ, навчально-методичні матеріали. URL: <https://www.google.com/search?client=firefox>.

3. Київський національний університет технологій та дизайну, конспект лекцій з дисципліни Адміністративне право. URL: <https://msnp.knutd.edu.ua/enrol/index.php?id=6277>.